

5 Ochrana civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania

Cieľ štúdia témy:

Oboznámiť poslucháčov s definíciami a všeobecnými ustanoveniami, s predpismi, pravidlami a postupmi na zaistenie bezpečnosti civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania s prihliadnutím na bezpečnosť, pravidelnosť a efektívnosť letov.

Na základe tejto témy študent:

- pochopí princíp fungovania a činnosti programu bezpečnosti letiska;
- oboznámi sa s podmienkami vstupu na verejné letisko;
- oboznámi sa s bezpečnostnými prehliadkami odlietavajúcich lietadiel;
- pozná opatrenia týkajúce sa cestujúcich a ich príručnej batožiny, podanej batožiny, nákladu a poštových zásielok a osobitných kategórií cestujúcich.

Hlavné body – pojmy k zapamätaniu:

- Program bezpečnostnej ochrany letiska;
- Letiskový bezpečnostný výbor;
- Bezpečnostná kontrola;
- Program bezpečnostnej ochrany prevádzkovateľa;
- Národný program bezpečnostnej ochrany.

Kľúčové slová:

- Bezpečnostná ochrana, batožina, vstup, verejné letisko, verejná zóna letiska

Základná študijná literatúra:

- L 17 Ochrana civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania

5.1 Všeobecné ustanovenia ochrany civilného letectva

Prvoradým cieľom všetkých štátov je bezpečnosť cestujúcich, posádky, pozemného personálu a verejnosti vo všetkých oblastiach súvisiacich s ochranou civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania.

Štát musí zaistiť, aby vytvorená štruktúra, predpisy, pravidlá a postupy chránili bezpečnosť cestujúcich, posádky, pozemného personálu a verejnosti vo všetkých oblastiach týkajúcich sa ochrany civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania a boli schopné okamžitej reakcie v prípade nárastu bezpečnostnej hrozby.

Činy alebo pokusy o činy, ktoré ohrozujú bezpečnosť civilného letectva, najmä:

- protiprávne zmocnenie sa lietadla;
- zničenie lietadla v prevádzke;
- branie rukojemníkov na palube lietadla alebo na letisku;
- násilné vniknutie na palubu lietadla, na letisko alebo do priestorov leteckých zariadení;
- držanie zbrane alebo nebezpečného zariadenia alebo materiálu na účel jeho nedovoleného použitia na palube lietadla alebo na letisku;
- použitie lietadla v prevádzke s cieľom spôsobiť smrť, ťažké ublíženie na zdraví alebo závažné poškodenie majetku alebo životného prostredia;
- oznámenie falošnej informácie, ktorá ohrozuje bezpečnosť lietadla za letu alebo na zemi, cestujúcich, posádky, pozemného personálu alebo verejnosti na letisku alebo v priestoroch leteckých zariadení.

5.2 Preventívne opatrenia bezpečnostnej ochrany

Každý prevádzkovateľ verejného letiska prijíma opatrenia, aby sa na palubu lietadla používaného v civilnom letectve nedostali žiadnym spôsobom zbrane, strelivo, výbušniny, nebezpečné zariadenia, predmety alebo látky, ktoré by sa mohli použiť na spáchanie činu protiprávneho zasahovania, a ktorých preprava alebo nosenie nie je povolené. Prevádzkovateľ verejného letiska zabezpečuje, aby prístup do letovej časti letiska, používanej pre potreby civilného letectva, bol kontrolovaný na účel zabrániť neoprávnenému vstupu. Prevádzkovateľ verejného letiska v spolupráci s ostatnými zúčastnenými orgánmi a organizáciami má povinnosť vymedziť a označiť vyhradené bezpečnostné priestory stanovené na základe zhodnotenia bezpečnostného rizika vykonaného Dopravným úradom. Prevádzkovateľ verejného letiska musí zaistiť, aby boli zavedené identifikačné systémy pre vstup osôb a vjazd vozidiel do letovej časti letiska a vyhradených bezpečnostných priestorov s cieľom zabrániť neoprávnenému vstupu. Identifikácia musí byť overovaná na kontrolných stanoviskách pred povolením vstupu do letovej časti letiska a vyhradených bezpečnostných priestorov. Prevádzkovateľ verejného letiska musí vykonávať bezpečnostné kontroly a previerky osôb a oprávnenosti vstupu osôb iných ako cestujúci s platnou palubnou vstupenkou, na povolenie vstupu do vyhradených bezpečnostných priestorov bez sprievodu pred schválením vstupu do vyhradených bezpečnostných priestorov. Prevádzkovateľ verejného letiska prijme opatrenia na zaistenie primeraného dozoru nad pohybom osôb a dopravných prostriedkov k lietadlu alebo od neho vo vyhradených bezpečnostných priestoroch na zabránenie neoprávneného prístupu k lietadlu. Prevádzkovateľ verejného letiska musí zabezpečiť, aby osoby iné ako cestujúci, spolu s nimi prinášanými vecami, boli,

pred vstupom do vyhradených bezpečnostných priestorov letiska slúžiaceho na medzinárodnú civilnú leteckú prevádzku, podrobené detekčnej kontrole a bezpečnostným kontrolám.

Bezpečnostné kontroly alebo bezpečnostné prehliadky odlietavajúcich lietadiel obchodnej leteckej dopravy sú vykonávané prevádzkovateľom lietadla. V prípade podozrenia zo zvýšeného bezpečnostného rizika oznamuje prevádzkovateľ lietadla túto skutočnosť príslušnému orgánu ministerstva vnútra, ktorý na základe zhodnotenia rizika vykoná bezpečnostnú kontrolu alebo bezpečnostnú prehliadku lietadla. Prevádzkovateľ lietadla prijme opatrenia, aby akékoľvek predmety ponechané vystupujúcimi cestujúcimi z tranzitných letov boli odstránené z paluby lietadla, alebo aby sa s nimi postupovalo v súlade s inými zodpovedajúcimi opatreniami pred vzletom lietadla vykonávajúceho obchodné lety. Prevádzkovateľ lietadla musí zabezpečiť, aby lietadlá, u ktorých bola vykonaná bezpečnostná kontrola alebo bezpečnostná prehliadka, boli chránené pred činmi protiprávneho zasahovania, v čase od vykonania bezpečnostnej kontroly alebo bezpečnostnej prehliadky až do odletu lietadla. Prevádzkovateľ lietadla musí zaistiť, aby bola zabezpečená ochrana pred činmi protiprávneho zasahovania aj pri lietadlách umiestnených mimo vyhradených bezpečnostných priestorov.

Prevádzkovateľ verejného letiska musí zabezpečiť, aby odlietavajúci cestujúci, posádky lietadiel obchodnej leteckej prevádzky a ich príručná batožina boli podrobení zodpovedajúcej detekčnej kontrole pred nastúpením na palubu lietadla, ktoré odlieta z vyhradeného bezpečnostného priestoru. Prevádzkovateľ verejného letiska zabezpečí, aby boli transferoví cestujúci obchodnej leteckej prevádzky a ich príručná batožina zodpovedajúco skontrolovaní, aby sa zabránilo preneseniu nepovolených predmetov na palubu lietadla. Prevádzkovateľ verejného letiska musí zabezpečiť, aby cestujúci, ktorí prešli detekčnou kontrolou a ich príručná batožina, ktorá bola skontrolovaná, boli chránení pred činmi protiprávneho zasahovania od miesta detekčnej kontroly až po nástup do lietadla. V prípade, že došlo k zmiešaniu sa alebo kontaktu cestujúcich, ktorí už prešli detekčnou kontrolou s osobami, ktoré sa nepodrobili detekčnej kontrole, príslušné osoby a ich príručná batožina musia byť opätovne podrobené bezpečnostnej kontrole ešte pred nastúpením do lietadla.

Prevádzkovateľ verejného letiska zabezpečí, aby podaná batožina bola zodpovedajúco skontrolovaná pred jej naložením do lietadla odlietavajúceho z vyhradeného bezpečnostného priestoru. Prevádzkovateľ lietadla vykonávajúci obchodnú leteckú prevádzku neprepraví batožinu osôb, ktoré nie sú na palube lietadla, pokiaľ táto batožina nie je identifikovaná ako nesprevádzaná batožina a podrobená zodpovedajúcej detekčnej kontrole. Transferová podaná batožina určená na prepravu v obchodnej prevádzke musí byť podrobená detekčnej kontrole pred jej uložením na palubu lietadla. Prevádzkovateľ lietadla vykonávajúci obchodnú leteckú prevádzku prepraví iba takú podanú batožinu, ktorá bola individuálne identifikovaná ako sprevádzaná alebo nesprevádzaná, bola podrobená detekčnej kontrole na príslušnej úrovni a bola prijatá k preprave leteckým dopravcom. Pri všetkých takýchto batožinách by malo byť zaznamenané, že spĺňajú stanovené požiadavky a sú schválené na prepravu. Prevádzkovateľ letiska prijme opatrenia, aby na palubu lietadla nebola naložená alebo na palube lietadla nezostala batožina cestujúcich, ktorí sú registrovaní na daný let, ale nenastúpili na palubu lietadla. Prevádzkovateľ verejného letiska musí vypracovať postupy na manipuláciu s neidentifikovanou batožinou s ohľadom na bezpečnostné riziko.

Prevádzkovateľ verejného letiska musí zabezpečiť, aby náklad a poštové zásielky boli podrobené príslušným bezpečnostným kontrolám, kde je to možné vrátane detekčnej kontroly, pred ich naložením na palubu lietadla používaného v obchodnej leteckej prevádzke. Subjekt zodpovedný za vykonávanie bezpečnostných opatrení musí zabezpečiť, aby náklad a poštové zásielky prepravované lietadlami používanými na obchodnú leteckú prevádzku boli od miesta vykonania detekčnej kontroly chránené pred neoprávneným zasahovaním, alebo boli aplikované iné bezpečnostné kontroly do odletu lietadla. Letecký dopravca nesmie prijať náklad alebo poštové zásielky na prepravu v obchodnej leteckej prevádzke, ak nie je vykonanie detekčnej kontroly alebo iných bezpečnostných kontrol potvrdené a schválené oprávneným zástupcom alebo subjektom schváleným príslušným orgánom. Náklad a poštové zásielky, ktoré nemôžu byť potvrdené a schválené oprávneným zástupcom alebo subjektom schváleným príslušným orgánom, musia sa podrobiť detekčnej kontrole.

Letecký dopravca musí vypracovať opatrenia a postupy pre prepravu potenciálne nebezpečných cestujúcich, ktorí sú nútení cestovať v súvislosti so súdnym alebo správnym konaním. Každý prevádzkovateľ lietadla zapracuje do svojho programu bezpečnostnej ochrany prevádzkovateľa ustanovenia na zaistenie bezpečnosti na palube svojich lietadiel v prípadoch prepravy osôb na základe súdneho alebo správneho konania. Preprava cestujúcich na základe súdneho alebo správneho konania je možná iba na základe súhlasu prevádzkovateľa lietadla, ktorý prijme náležité opatrenia bezpečnostnej ochrany a informuje veliteľa lietadla. Nosenie zbraní na palube lietadla príslušníkmi polície alebo inými oprávnenými osobami v súvislosti s výkonom ich služobných povinností za letu, je možné iba na základe súhlasu prevádzkovateľa lietadla a povolenia vydaného ministerstvom vnútra, alebo na základe medzinárodných dohôd. Prevádzkovateľ lietadla uvažujúci o preprave ozbrojených osôb vrátane príslušníkov bezpečnostnej ochrany počas letu na palube svojho lietadla si vopred vyžiada súhlas prevádzkovateľov zainteresovaných letísk, resp. oprávneným orgánom dotknutého štátu. Takýto let je možné vykonať v súlade s právnym predpisom alebo príslušnou medzištátnou zmluvou až po povolení všetkých zainteresovaných strán. Prepravovanie zbraní na palube lietadla v ostatných prípadoch je povolené, len ak oprávnená osoba rozhodne, že zbrane nie sú nabité a budú počas letu uložené na mieste neprístupnom akejkoľvek osobe.

5.3 Národný program ochrany civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania

Cieľom Národného programu ochrany civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania je dosiahnuť a udržiavať najvyššiu možnú úroveň bezpečnosti, pravidelnosti a efektívnosti civilného letectva v Slovenskej republike prostredníctvom medzinárodných a národných predpisov pri ochrane civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania a na zaistenie verejného poriadku a bezpečnosti života a zdravia osôb, ako aj majetku na letiskách. Úlohou národného programu bezpečnostnej ochrany je ochrana civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania, zaistenie verejného poriadku a bezpečnosti života a zdravia osôb ako aj majetku na letiskách prostredníctvom predpisov, smerníc a postupov, ktoré zohľadňujú bezpečnosť, pravidelnosť a efektívnosť vykonávania letov.

Národný program bezpečnostnej ochrany sa uplatňuje na:

- všetkých letiskách alebo ich častiach na území Slovenskej republiky a ktoré sa nevyužívajú výlučne na vojenské účely;

- všetkých prevádzkovateľov vrátane leteckých dopravcov, ktorí poskytujú služby na letiskách;
- všetky subjekty, ktoré uplatňujú normy bezpečnostnej ochrany civilného letectva a ktoré vykonávajú činnosť z vnútorných alebo vonkajších priestorov letísk a poskytujú tovar alebo služby letiskám alebo prostredníctvom týchto letísk.

5.4 Rozdelenie zodpovednosti pri činoch protiprávneho zasahovania

Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií Slovenskej republiky ako ústredný orgán štátnej správy v civilnom letectve a príslušný orgán v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva je zodpovedný za vytvorenie systému bezpečnostnej ochrany civilného letectva a koordináciu činností jednotlivých subjektov v tejto oblasti. Úlohy v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva podľa Organizačného poriadku ministerstva plní Odbor civilného letectva. Ministerstvo zodpovedá najmä za:

- vypracovanie, uplatňovanie a zachovávanie národného programu bezpečnostnej ochrany civilného letectva, národného programu kontroly kvality a ustanovenie systému školenia a výcviku v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva;
- rozdelenie kompetencií a zodpovednosti v systéme ochrany civilného letectva, verejného poriadku a bezpečnosti na letiskách;
- vytvorenie postupov a opatrení na ochranu civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania a ich súlad s medzinárodnými zmluvami a príslušným právom EÚ;
- zabezpečenie koordinácie a spolupráce jednotlivých orgánov štátnej správy a organizácií, ktoré sa z rôznych aspektov podieľajú na plnení národného programu bezpečnostnej ochrany;
- koordináciu spolupráce s EK a medzinárodnými organizáciami - ICAO, ECAC, EASA - v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva;
- prípravu a prerokovanie medzinárodných zmlúv v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva a pripomienkovanie návrhov právnych predpisov EÚ;
- prípravy právnych predpisov Slovenskej republiky týkajúcich sa bezpečnostnej ochrany civilného letectva vo väzbe na právne predpisy EÚ a záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv;
- zriaďuje stálu komisiu podľa § 34 leteckého zákona za účelom koordinácie postupov a činností všetkých zložiek zúčastnených na bezpečnostnej ochrane civilného letectva a schvaľuje ďalšie úlohy podľa štatútu stálej komisie.

Dopravný úrad Slovenskej republiky ako orgán štátnej správy a príslušný orgán v oblasti bezpečnostnej ochrany je zodpovedný za zaistenie účinnosti systému kontroly kvality bezpečnostnej ochrany civilného letectva s cieľom monitorovať súlad s národným programom bezpečnostnej ochrany. Úlohy v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva podľa Organizačného poriadku Dopravného úradu plní Odbor bezpečnostnej ochrany civilného letectva. Dopravný úrad plní najmä tieto úlohy:

- kontroluje plnenie požiadaviek národného programu bezpečnostnej ochrany a navrhuje úpravu národného programu bezpečnostnej ochrany;
- ukladá opatrenia na riešenie zistených nedostatkov;
- schvaľuje programy bezpečnostnej ochrany ich zmeny povinných subjektov vrátane vnútorného systému kontroly kvality a kontroluje ich dodržiavanie;

- hodnotí plnenie požiadaviek a dostatočnosť zaistenia bezpečnostnej ochrany a verejného poriadku na letiskách prevádzkovateľom letiska;
- schvaľuje školiace a výcvikové programy subjektov na zabezpečenie účinnosti národného programu bezpečnostnej ochrany;
- vykonáva činnosti a postupy na zaistenie účinnosti Národného programu kontroly kvality a monitoruje jeho uplatňovanie a zachovávanie;
- vyhodnocuje správy o vážnom porušení bezpečnostných opatrení a posudzuje prijaté opatrenia prevádzkovateľmi;
- zhromažďuje a uvádza do vzájomnej súvislosti správy o incidentoch a informácie o sledovaných opatreniach bezpečnostnej ochrany civilného letectva a navrhuje opatrenia na ich predchádzanie a zamedzenie opakovania;
- zhromažďuje a poskytuje informácie prevádzkovateľovi letiska, leteckému dopravcovi a subjektom pôsobiacich v civilnom letectve o najúčinnjšom uplatňovaní ľudských zdrojov, metód, postupov, bezpečnostných zariadení a systémov;
- posudzuje spoľahlivosť personálu bezpečnostnej ochrany, a osôb u ktorých si plnenie osobitných pracovných úloh vyžaduje vstup do vyhradených bezpečnostných priestorov na letisku;
- v spolupráci s ministerstvom riadi národný systém kontroly kvality bezpečnostnej ochrany.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

- v spolupráci s ministerstvom hodnotí mieru ohrozenia civilného letectva na území Slovenskej republiky v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi, Národným akčným plánom boja proti terorizmu a s ohľadom na medzinárodnú situáciu;
- zabezpečí oprávnené a zodpovedajúco vycvičené osoby, ktoré možno pohotovo rozmiestniť na letisku na pomoc pri riešení možných alebo aktuálnych prípadov protiprávneho zasahovania;
- v spolupráci s prevádzkovateľom letiska prijme opatrenia, ktorými zaistí, aby lietadlo, ktoré sa stalo predmetom protiprávneho zasahovania, bolo po pristáti na letisku zadržané, pokiaľ jeho odlet si nevynúti povinnosť chrániť ľudské životy. Ak je možné, postupy sa musia konzultovať so štátom prevádzkovateľa lietadla a musia sa oznámiť štátom predpokladaného alebo udaného letiska určenia;
- má zodpovednosť a právomoc určovať priebeh akcií v prípade protiprávneho zmocnenia sa lietadla, ktoré sa nachádza na letisku;
- koordinuje všetky kroky s ministerstvom, prevádzkovateľom letiska, príslušným leteckým dopravcom a ostatnými zainteresovanými organizáciami;
- v zákonom vymedzenej pôsobnosti vykonáva činnosť vo vzťahu k bezpečnostnej ochrane civilného letectva, prevenciu a zisťovanie trestných činov, ktoré môžu byť hrozbou pre civilné letectvo, riadi akcie pri mimoriadnych situáciách, pri protiprávnom zasahovaní v civilnom letectve a zabezpečuje policajné funkcie a činnosti slúžiace na bezpečnostnú ochranu civilného letectva;
- zodpovedá za zabezpečovanie policajných funkcií a činností v Slovenskej republike slúžiacich na bezpečnostnú ochranu civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania;

- v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania vykonáva najmä:
 - prevenciu a zisťovanie trestných činov v objektoch letiska, ktoré sú v priamom vzťahu k vybavovaniu cestujúcich, batožiny, nákladu a poštových zásielok na letiskách;
 - plnenie úloh bezpečnostnej ochrany civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania v oblasti bezpečnostnej kontroly cestujúcich, batožín, nákladu a poštových zásielok;
 - bezpečnostné pyrotechnické prehliadky na letiskách so služobným psom na detekciu výbušnín pri kontrole príručnej, podanej a nestotožnenej batožiny, leteckého nákladu, leteckých poštových zásielok, osôb, dopravných prostriedkov, priestorov s cieľom odhalenia výbušniny a nástražného výbušného systému v letovej časti letiska a verejne prístupných častiach budov letiska a v jeho okolí;
 - dohľad nad priletavajúcimi a odlietavajúcimi cestujúcimi a preveruje osoby, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť a bezpečnostnú ochranu civilného letectva;
 - spolupracuje s prevádzkovateľom letiska pri zaisťovaní verejného poriadku a dodržiavania režimových opatrení;
 - zúčastňuje sa pri spracovaní pohotovostných plánov pre krízové situácie;
 - zabezpečenie špecialistov na vyjednávanie s únoscami, pyrotechnikov na odstraňovanie nástražných výbušných systémov a na bezpečnostné prehliadky;
- školenie príslušných policajtov v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania a o postupoch súvisiacich s bezpečnostnými činnosťami;
- pasovú kontrolu a agendu vstupu cudzincov na letiskách s medzinárodnou prevádzkou a ochranu štátnej hranice v priestore letísk;
- v zákonom vymedzenej pôsobnosti vykonáva služobné zákroky proti teroristom, únoscom osôb a dopravných prostriedkov, nebezpečným páchatelom organizovanej trestnej činnosti a páchatelom úmyselných obzvlášť závažných trestných činov;

Ministerstvo obrany Slovenskej republiky Ak sa vzdušný objekt pohybuje vo vzdušnom priestore Slovenskej republiky v rozpore s predpisom upravujúcim civilné letectvo alebo medzinárodnou zmluvou a nereaguje na pokyny príslušných orgánov riadenia letovej prevádzky na zmenu dráhy letu alebo na pristátie na určenom letisku alebo ohrozuje bezpečnosť a suverenitu Slovenskej republiky, alebo je dôvodné podozrenie, že je objektom protiprávneho zasahovania, príslušné orgány riadenia letovej prevádzky informujú o tejto skutočnosti príslušnú zložku ozbrojených síl zabezpečujúcu nedotknuteľnosť vzdušného priestoru. Proti narušiteľovi vzdušného priestoru sa môžu použiť opatrenia podľa zákon č. 321/2002 Z. z.

Letové prevádzkové služby Slovenskej republiky, š. p. Bezpečnosť, plynulosť a efektívnosť vykonávania letov vo vzdušnom priestore Slovenskej republiky a na určených letiskách zabezpečuje štátny podnik Letové prevádzkové služby Slovenskej republiky, ktorý plní pri bezpečnostnej ochrane civilného letectva pred činmi protiprávneho zasahovania úlohy vyplývajúce z medzinárodných zmlúv, z leteckého zákona a na jeho základe vydaných predpisov, najmä L 11, L 17, L 4444 a úlohy určené v bezpečnostnom programe na príslušnom

letisku. V prípade, že lietadlo, ktoré je predmetom činu protiprávneho zasahovania, vstúpi do vzdušného priestoru Slovenskej republiky a požaduje povolenie na pristátie na letisku v Slovenskej republike, musí príslušné stanovište letových prevádzkových služieb v súlade s letiskovým pohotovostným plánom okamžite informovať Policajný zbor. Ďalší postup musí byť koordinovaný s riadiacim štábom bezpečnostnej akcie.

Po pristátí takého lietadla, pokiaľ je stanovené riadiacim štábom bezpečnostnej akcie, je povinný nasmerovať lietadlo na určené miesto a všetky ďalšie postupy uskutočňovať v súlade s letiskovým pohotovostným plánom a pokynmi riadiaceho štábu.

Stanovište letových prevádzkových služieb, v ktorého priestore je lietadlo, ktoré je predmetom činu protiprávneho zasahovania letí, musí zhromažďovať všetky informácie o lete tohto lietadla a poskytovať ich všetkým ostatným stanovištiam, ktorých sa let týka, vrátane letiska udaného alebo predpokladaného pristátia lietadla, aby bolo možné včas prijať primerané bezpečnostné opatrenia na trati letu a na udanom, predpokladanom alebo možnom letisku pristátia. Ak stanovište letových prevádzkových služieb prijme informácie o lietadle, ktoré je predmetom činu protiprávneho zasahovania musí ich poskytnúť čo najskôr miestnym stanovištiam letových prevádzkových služieb, príslušnému prevádzkovateľovi letiska, prevádzkovateľovi lietadla a ostatným zainteresovaným orgánom (ministerstvo, ministerstvo vnútra, príslušnú zložku ozbrojených síl zabezpečujúcu nedotknuteľnosť vzdušného priestoru). Lietadlu, ktoré sa stalo predmetom činu protiprávneho zásahu, musí poskytnúť pomoc, akú si vyžadujú okolnosti vrátane letových prevádzkových služieb, navigačných zariadení a povolenia na pristátie.

5.5 Bezpečnostná ochrana letiska

Pri projektovaní a výstavbe nových letiskových zariadení alebo zmene už existujúcich letiskových zariadení sa musia zohľadniť požiadavky na vykonávanie spoločných základných noriem. Na letiskách sa stanovujú tieto priestory:

- verejná časť letiska;
- letová časť letiska;
- vyhradené bezpečnostné priestory;
- kritické časti vyhradených bezpečnostných priestorov.

Hranicu medzi verejnou časťou letiska, letovou časťou letiska, vyhradenými bezpečnostnými priestormi, kritickými časťami vyhradených bezpečnostných priestorov a v prípade potreby aj demarkačnými priestormi musia byť na každom letisku jasne identifikovateľné s cieľom umožniť, aby sa v každom z týchto priestorov prijali vhodné opatrenia bezpečnostnej ochrany. Hranicu medzi verejnou časťou letiska a letovou časťou letiska tvorí fyzická prekážka, ktorá je pre širokú verejnosť jasne viditeľná a ktorá zabráňuje vstupu neoprávnených osôb.

5.5.1 Vyhradené bezpečnostné priestory

Vyhradené bezpečnostné priestory, zahŕňajú najmenej tieto priestory:

- časť letiska, do ktorej majú prístup odlietavajúci cestujúci, ktorí sa podrobili detekčnej kontrole;

- časť letiska, cez ktorú detekčne skontrolovaná odlietajúca podaná batožina môže prechádzať alebo v ktorej môže byť umiestnená, pokiaľ sa to nevzťahuje na zabezpečenú batožinu;
- časť letiska určená na parkovanie lietadla, do ktorého majú nastúpiť cestujúci alebo sa má nakladať.

Keď sa stanoví vyhradený bezpečnostný priestor, bezprostredne pred stanovením takého priestoru sa vykoná bezpečnostná prehliadka tých častí, ktoré by mohli byť kontaminované, s cieľom primeraným spôsobom zabezpečiť, aby sa v ňom nenachádzali zakázané predmety. V prípade lietadiel sa toto ustanovenie považuje za splnené, ak sa podrobili bezpečnostnej prehliadke lietadla.

V prípadoch, keď neoprávnené osoby mohli mať prístup do vyhradených bezpečnostných priestorov, bezpečnostná prehliadka častí, ktoré by mohli byť kontaminované, sa vykoná čo najskôr s cieľom primeraným spôsobom zabezpečiť, aby sa v nich nenachádzali zakázané predmety. V prípade lietadiel sa toto ustanovenie považuje za splnené, ak sa podrobili bezpečnostnej prehliadke lietadla.

5.5.2 Kritické časti vyhradených bezpečnostných priestorov

Kritické časti vyhradených bezpečnostných priestorov sa stanovujú na letiskách, kde viac ako 40 zamestnancov vlastní letiskový identifikačný preukaz, ktorý umožňuje vstup do vyhradených bezpečnostných priestorov. Kritické časti zahŕňajú najmenej tieto časti:

- všetky časti letiska, do ktorých majú prístup odlietavajúci cestujúci, ktorí sa podrobili detekčnej kontrole;
- všetky časti letiska, cez ktoré môže prechádzať odlietajúca podaná batožina, ktorá sa podrobila detekčnej kontrole, alebo v ktorých sa môže nachádzať, pokiaľ nejde o zabezpečenú batožinu.

Keď sa stanoví kritická časť, bezprostredne pred stanovením takejto časti sa vykoná bezpečnostná prehliadka tých častí, ktoré by mohli byť kontaminované s cieľom primeraným spôsobom zabezpečiť, aby sa v nich nenachádzali zakázané predmety. V prípade lietadiel sa toto ustanovenie považuje za splnené, ak sa podrobili bezpečnostnej prehliadke. V prípade, keď osoby, ktoré sa nepodrobili detekčnej kontrole, mohli mať prístup do kritických častí, bezpečnostná prehliadka častí, ktoré mohli byť kontaminované, sa vykoná čo najskôr, s cieľom primeraným spôsobom zabezpečiť, aby sa v nich nenachádzali zakázané predmety. V prípade lietadiel sa toto ustanovenie považuje za splnené, ak sa podrobili bezpečnostnej prehliadke alebo kontrole.

5.5.3 Kontrola vstupu

Vstup do letovej časti letiska musí byť vyhradený, aby sa zabránilo vstupu neoprávnených osôb a vozidiel do týchto priestorov. Vstup do vyhradených bezpečnostných priestorov sa kontroluje, aby sa zabránilo vstupu neoprávnených osôb a vozidiel do týchto priestorov. Vstup do letovej časti letiska a vyhradených bezpečnostných priestorov sa môže osobám a vozidlám umožniť iba vtedy, ak spĺňajú požadované podmienky bezpečnostnej ochrany. Osoby vrátane členov posádky lietadla musia úspešne pre ísť previerkou osoby skôr, ako sa im vystaví identifikačný preukaz posádky alebo letiskový identifikačný preukaz, ktorí ich oprávňuje na nesprevádzaný vstup do vyhradených bezpečnostných priestorov.

5.5.3.1 Vstup do letovej časti

Vstup do letovej časti letiska sa môže povoliť len osobám a vozidlám, ktoré majú na vstup opodstatnený dôvod. Vstup do letovej časti letiska sa povolí len osobe, ktorá sa preukáže oprávnením. Vstup do letovej časti sa povolí len vozidlu, ktoré má povolenie vjazdu. Osoby, ktoré sa nachádzajú v letovej časti letísk, na požiadanie predložia svoje oprávnenie na účely kontroly.

5.5.3.2 Vstup do vyhradených bezpečnostných priestorov

Vstup do vyhradených bezpečnostných priestorov sa umožní len osobám a vozidlám, ktoré majú na vstup opodstatnený dôvod. Vstup sa povolí len osobe, ktorá predloží jedno z týchto oprávnení:

- platný palubný lístok alebo je ekvivalent;
- platný identifikačný preukaz posádky lietadla;
- platný letiskový identifikačný preukaz;
- platný identifikačný Preukaz inšpektora povereného vykonávať štátny odborný dozor v civilnom letectve, vydaného ministerstvom alebo Preukaz vydaný iným orgánom štátnej správy podľa príslušných všeobecne záväzných právnych predpisov (napr. výkon štátneho dozoru alebo kontroly podľa zákona o súkromnej bezpečnosti);
- platný identifikačný Preukaz člena odbornej komisie na vyšetrovanie leteckých nehôd, vydaného ministerstvom.

Vjazd do vyhradených bezpečnostných priestorov sa povolí len vozidlu, ktoré má platné povolenie vjazdu. Palubný lístok alebo jeho ekvivalent sa kontroluje pred tým, ako sa osobe povolí vstup do vyhradených bezpečnostných priestorov, s cieľom primeraným spôsobom sa uistiť, že je platný. Preukazy sa kontrolujú pred tým, ako sa osobe povolí vstup do vyhradených bezpečnostných priestorov, s cieľom primeraným spôsobom sa uistiť, že sú platné a zodpovedajú totožnosti držiteľa.

S cieľom zabrániť neoprávnenému vstupu do vyhradených bezpečnostných priestorov sa miesta vstupu kontrolujú prostredníctvom elektronického systému, ktorý umožní vstup vždy len jednej osobe, alebo za pomoci oprávnených osôb, ktoré vykonávajú kontrolu vstupu.

5.5.4 Identifikačné preukazy členov posádky lietadla

Identifikačný preukaz člena posádky, ktorý je zamestnancom leteckého dopravcu EÚ sa môže vydávať len osobám, pre ktorých to vyžadujú prevádzkové potreby a ktoré úspešne absolvovali previerku. Identifikačný preukaz posádky sa vydáva na obdobie, ktoré nepresiahne päť rokov. Identifikačný preukaz osoby, ktorá neprejde previerkou osoby, sa okamžite odoberie. Identifikačný preukaz sa nosí na viditeľnom mieste prinajmenšom vtedy, keď sa jeho držiteľ nachádza vo vyhradených bezpečnostných priestoroch.

Identifikačný preukaz sa neodkladne vráti prevádzkovateľovi letiska:

- na žiadosť vydávajúceho subjektu;
- pri ukončení pracovného pomeru;
- pri zmene zamestnávateľa;

- pri zmene, pokiaľ ide o potrebu vstupu do priestorov, na ktorý bolo vydané oprávnenie;
- pri skončení platnosti preukazu;
- pri odobrati preukazu.

Identifikačný preukaz posádky lietadla, ktorého zamestnáva letecký dopravca EÚ, obsahuje:

- meno a fotografiu držiteľa;
- názov leteckého dopravcu;
- slovo „crew“ (posádka) v anglickom jazyku;
- dátum skončenia platnosti.

5.5.5 Letiskové identifikačné preukazy

Letiskový identifikačný preukaz sa môže vydávať len osobám, pre ktorých to vyžadujú prevádzkové potreby a ktoré úspešne absolvovali previerku. Letiskový identifikačný preukaz sa vydáva na obdobie, ktoré nepresiahne päť rokov. Identifikačný preukaz osoby, ktorá neprejde previerkou osoby, sa okamžite odoberie. Identifikačný preukaz sa nosí na viditeľnom mieste prinajmenšom vtedy, keď sa jeho držiteľ nachádza vo vyhradených bezpečnostných priestoroch.

Letiskový identifikačný preukaz obsahuje:

- meno a fotografiu držiteľa;
- názov zamestnávateľa držiteľa, pokiaľ nie je naprogramovaný elektronicky;
- názov vydávajúceho subjektu alebo letiska;
- priestory, do ktorých má nositeľ oprávnenie na vstup;
- dátum skončenia platnosti, pokiaľ nie je naprogramovaný elektronicky.

5.5.6 Sprevádzaný vstup

Iní členovia posádky ako tí, ktorí nie sú držiteľmi platného letiskového identifikačného preukazu, sú sprevádzaní vždy, keď sa nachádzajú v iných vyhradených bezpečnostných priestoroch ako:

- v priestoroch, v ktorých sa môžu nachádzať cestujúci;
- v priestoroch v bezprostrednej blízkosti lietadla, ktorým prileteli alebo ktorým odletia;
- v priestoroch určených pre posádky lietadiel.

Sprevádzajúca osoba:

- je držiteľom platného identifikačného preukazu alebo;
- má oprávnenie na sprevádzanie vo vyhradených bezpečnostných priestoroch a;
- má sprevádzanú osobu alebo osoby pod sústavným priamym dohľadom a primeraným spôsobom zabezpečuje, aby osoba alebo osoby, ktoré má sprevádzať, neporušili bezpečnostnú ochranu.

5.6 Bezpečnostná ochrana lietadla

Každé lietadlo je chránené pred neoprávneným zasahovaním. Lietadlo sa pred odletom podrobí bezpečnostnej kontrole lietadla, alebo bezpečnostnej prehliadke lietadla, aby sa zabezpečilo, že sa na palube nenachádzajú žiadne zakázané predmety. Lietadlo v tranzite môže podliehať iným primeraným opatreniam.

Lietadlo sa podrobí bezpečnostnej prehliadke lietadla vždy, keď je dôvodné podozrenie, že do nej mohli mať prístup neoprávnené osoby. Bezpečnostná prehliadka lietadla pozostáva z preskúmania vymedzených priestorov lietadla, ktoré sú stanovené v samostatnom rozhodnutí Komisie. Lietadlo prilietajúce do kritickej časti z tretej krajiny sa podrobí bezpečnostnej prehliadke lietadla vždy po vystúpení cestujúcich a/alebo vyložení nákladného priestoru.

Informácie o bezpečnostnej prehliadke lietadla, ktoré má odletieť, sa zaznamenávajú a uchovávajú na mieste, ktoré sa nenachádza v lietadle, počas trvania letu alebo počas 24 hodín podľa toho, ktorý z týchto časových úsekov trvá dlhšie. Záznam o bezpečnostnej kontrole musí obsahovať:

- číslo letu;
- miesto určenia;
- miesto začiatku predchádzajúceho letu;
- údaj, či bola alebo nebola ukončená bezpečnostná prehliadka lietadla.

V prípade, že bola vykonaná bezpečnostná prehliadka lietadla, informácie takisto zahŕňajú:

- dátum a čas, kedy bola ukončená bezpečnostná prehliadka lietadla;
- meno a podpis osoby zodpovednej za vykonanie bezpečnostnej prehliadky lietadla.

Bez ohľadu na to, kde je lietadlo na letisku zaparkované, musí byť chránené pred neoprávneným vstupom prostredníctvom:

- zabezpečenia toho, aby osoby, ktoré usilujú o neoprávnený vstup, boli okamžite zastavené;
- zatvorenia jeho vonkajších dverí. V prípade, že sa lietadlo nachádza v kritickej časti, jeho vonkajšie dvere, ktoré nie sú prístupné zo zeme, sa považujú za zatvorené, ak boli pomôcky umožňujúce vstup odstránené a umiestnené v dostatočnej vzdialenosti od lietadla s cieľom vhodným spôsobom zabrániť vstupu;
- elektronických prostriedkov, ktoré neodkladne odhalia neoprávnený vstup;
- zaparkovaním lietadla v hangári, ktorý je uzamknutý alebo inak chránený pred neoprávneným vstupom.

5.7 Cestujúci a príručná batožina

Na účely tejto kapitoly:

- „LAG“ zahŕňajú pasty, krémy, zmesi tekutina/ pevná látka a obsah nádob pod tlakom, ako sú napríklad zubná pasta, gél na vlasy, nápoje, polievky, sirupy, voňavky, pena na holenie, aerosóly a ostatné predmety podobnej konzistencie;
- „STEB“ je taška, ktorá je v súlade s odporúčanými usmerneniami o bezpečnostnej kontrole, ktoré vydala ICAO.

Všetci odlietavajúci cestujúci, transferoví a tranzitní cestujúci a ich príručná batožina sa podrobia detekčnej kontrole, aby sa zabránilo vneseniu zakázaných predmetov do vyhradených bezpečnostných priestorov a na palubu lietadla.

Transferoví cestujúci a ich príručná batožina môžu byť oslobodení od detekčnej kontroly, ak:

- prilietavajú z členského štátu, v prípade, že Komisia alebo tento členský štát neposkytnú informáciu o tom, že títo cestujúci a ich príručná batožina sa nepovažujú za detekčne skontrolované podľa spoločných základných noriem;
- prilietavajú z tretej krajiny, v ktorej sa uplatňované normy bezpečnostnej ochrany považujú za ekvivalentné so spoločnými základnými normami.

Tranzitní cestujúci a ich príručná batožina môžu byť oslobodené od detekčnej kontroly, ak:

- zostanú na palube lietadla;
- sa nezmiešajú s detekčne skontrolovanými odlietavajúcimi cestujúcimi inými ako tými, ktorí nastupujú na palubu toho istého lietadla;
- prilietavajú z členského štátu, v prípade, že Komisia alebo členský štát neposkytnú informácie o tom, že cestujúci a ich príručná batožina sa nepovažujú za cestujúcich a batožinu detekčne skontrolovaných podľa spoločných základných noriem;
- prilietavajú z tretej krajiny, v ktorej sa uplatňované normy bezpečnostnej ochrany považujú za ekvivalentné so spoločnými základnými normami.

Pred detekčnou kontrolou sa cestujúci vyzlečú kabáty a bundy, ktoré sa podrobia detekčnej kontrole ako príručná batožina. V prípade, že pracovník detekčnej kontroly nedokáže určiť, či cestujúci nemá pri sebe zakázané predmety, cestujúcemu sa zamietne vstup do vyhradených bezpečnostných priestorov alebo sa znovu podrobí detekčnej kontrole k spokojnosti pracovníka detekčnej kontroly. Ak sa uplatňuje ručná prehliadka, vykonáva sa s cieľom primerane zaistiť, aby osoba nemala pri sebe zakázané predmety. V prípade, že je povolené prepravovať na palube lietadla živé zvieratá podrobí sa detekčnej kontrole buď ako cestujúci, alebo ako príručná batožina. Psy na detekciu výbušnín sa môžu použiť iba ako doplnková metóda detekcie. Prenosné počítače a iné veľké elektrické spotrebiče treba z príručnej batožiny pred detekčnou kontrolou vybrať a detekčne skontrolovať samostatne. Tekutiny, aerosóly a gély treba z príručnej batožiny pred detekčnou kontrolou vybrať a detekčne skontrolovať samostatne, pokiaľ zariadenie používané na detekčnú kontrolu príručnej batožiny nedokáže skontrolovať aj viaceré uzavreté nádoby s tekutinami, aerosólmi a gélmami v batožine. Diplomacia pošta je oslobodená od detekčnej kontroly alebo sa podrobí osobitným bezpečnostným postupom za predpokladu, že sú splnené požiadavky Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch.

Ochutnávanie alebo testovanie na pokožke sa môžu používať ako doplnkové prostriedky detekčnej kontroly. LAG, ktoré majú cestujúci pri sebe, možno oslobodiť od detekčnej kontroly, ak tekutiny, aerosóly a gély:

- sú v samostatných nádobách s objemom maximálne 100 mililitrov alebo s ekvivalentným objemom, ktoré sú umiestnené do priehľadného plastového vrečka, ktoré sa dá opätovne zatvoriť, s obsahom maximálne 1 liter;

- sú určené na použitie počas cesty a sú potrebné zo zdravotného hľadiska alebo z dôvodu osobitných požiadaviek na stravovanie vrátane dojčenskej výživy. Cestujúci na požiadanie predloží dôkaz o pôvode LAG na ktoré je udelená výnimka;
- boli získané v prevádzkových priestoroch letiska za miestom, na ktorom sa kontrolujú palubné lístky, z obchodov podliehajúcich schváleným bezpečnostným postupom v rámci bezpečnostného programu letiska a pod podmienkou, že LAG sú zabalené v STEB, ktorá obsahuje dostatočný viditeľný dôkaz o zakúpení na letisku v daný deň;
- boli získané vo vyhradených bezpečnostných priestoroch letiska z obchodov podliehajúcich schváleným bezpečnostným postupom v rámci bezpečnostného programu letiska;
- boli získané v priestoroch iného letiska EÚ pod podmienkou, že LAG sú zabalené v STEB, ktorá je obsahuje dostatočný viditeľný dôkaz o zakúpení v prevádzkových priestoroch letiska v daný deň;
- boli získané na palube leteckého dopravcu EÚ pod podmienkou, že LAG sú zabalená v STEB, ktorá obsahuje dostatočný viditeľný dôkaz o zakúpení na palube lietadla v daný deň.

Cestujúci a príručná batožina sú chránené pred neoprávneným zasahovaním od bodu detekčnej kontroly do odletu lietadla, ktorým cestujú.

5.7.1 Zakázané predmety

Bez toho, aby boli dotknuté uplatniteľné bezpečnostné predpisy, cestujúcim sa nepovoľuje mať pri sebe vo vyhradených bezpečnostných priestoroch a na palube lietadla tieto predmety:

- **palné a strelné zbrane** a iné prostriedky na vystrelenie náboja, predmety, ktoré môžu alebo budia dojem, že by mohli spôsobiť vážne zranenie vystrelením náboja vrátane všetkých druhov strelných zbraní ako sú pištole, revolyvery, pušky, brokovnice, hračkárskych zbraní, replík a napodobení strelných zbraní, ktoré si možno pomýliť so skutočnými zbraňami, súčiastok strelných zbraní s výnimkou teleskopických zameriavacích zariadení, zbraní na stlačený vzduch a CO2 ako sú pištoly a pušky, do ktorých sa používajú ako náboje plastové, prípadne kovové diaboly, či broky (pellet guns, ball bearing guns), signálnych pištolí a štartovacích pištolí, lukov, kuší a šípov, zbraní vystrelujúcich harpúny a oštep, prakov a katapultov;
- **omračujúce zariadenia** a zariadenia špeciálne vyhotovené na omráčenie alebo znehybnenie vrátane zariadení spôsobujúcich šoky ako sú napríklad omračujúce pištoly, tasery a omračujúce obušky, omračovačov zvierat a jatočných pištolí, ochromujúcich a znehybňujúcich chemických látok, plynov a sprejov ako sú koreninové spreje, slzný plyn, chemické spreje a spreje na odpudzovanie zvierat;
- **predmety s ostrým hrotom** alebo ostrou hranou, ktoré môžu spôsobiť vážne zranenie vrátane predmetov určených na sekacie ako sú napríklad sekery, sekerky a sekáčiky, nástrojov na drvenie a sekacie ľadu, žiletiek, orezávacích nožov, nožov s čepeľou dlhšou ako 6 cm, nožníc s ostrím dlhším ako 6 cm meraným od čapu, nástrojov bojových umení s hrotom alebo ostrím, mečov a šablí;

- **pracovné nástroje** a nástroje, ktoré môžu spôsobiť vážne zranenie alebo môžu byť použité na ohrozenie bezpečnosti lietadla vrátane sochorov, vrtákov a vrtacích koruniiek vrátane prenosných vrtáčiek na batérie, nástrojov s ostrím alebo vretenom dlhším ako 6 cm, ktoré sa môžu použiť ako zbraň ako sú skrutkovače a dláta, píly vrátane prenosných píly na batérie, spájkovacích lúčov, svorkovačiek a klinčovačiek;
- **tupé nástroje** a predmety, ktoré môžu pri údere spôsobiť vážne zranenie vrátane: bejzbalových a softbalových pálok, palíc a obuškov ako sú napríklad kyjaky, obušky s olovenou hlavicou a policajné obušky, nástrojov bojových umení;
- **výbušniny a zápalné látky** a zápalné látky a zariadenia, ktoré môžu, alebo budia dojem, že by mohli, spôsobiť vážne zranenia alebo predstavujú hrozbu pre bezpečnosť lietadla vrátane munície, výbušných hlavíc, detonátorov a rozbušiek, replík alebo napodobenín výbušných zariadení, mín, granátov a iných vojenských výbušných materiálov, ohňostrojov a inej pyrotechniky, dymotvorných nádob a zásobníkov, dynamitu, pušného prachu a plastických trhavín.

5.8 Náklad a poštové zásielky

Náklad a poštové zásielky prepravované lietadlom musia byť chránené pred neoprávneným zasahovaním od bodu bezpečnostných kontrol do odletu lietadla, ktorým budú prepravované. Náklad a poštové zásielky, ktoré nie sú po bezpečnostných kontrolách dostatočne chránené pred neoprávneným zasahovaním, sa musia podrobiť detekčnej kontrole.

Všetok náklad a poštové zásielky sa pred naložením do lietadla musia podrobiť bezpečnostným kontrolám. Letecký dopravca nesmie prijať náklad alebo poštové zásielky na leteckú dopravu, ak takéto kontroly neuskutočnil sám alebo ak ich uskutočnenie nepotvrdil za ne zodpovedý oprávnený zástupca, známy odosielateľ alebo známy odosielateľ pre nákladné lietadlo.

V nákladných leteckých zásielkach sa za zakázané považujú tieto predmety:

- zmontované výbušné a zápalné zariadenia, ktoré nie sú prepravované v súlade s platnými bezpečnostnými predpismi.

V poštových leteckých zásielkach sa za zakázané považujú tieto predmety:

- zmontované alebo nezmontované výbušné a zápalné zariadenia a ich komponenty.

Kontrolné otázky a úlohy overujúce pochopenie témy:

1. Čo je to bezpečnostná kontrola lietadla?
2. Vymenujte činnosti patriace medzi činy protiprávneho zasahovania.
3. Definujte neidentifikovanú batožinu.
4. Čo patrí medzi vysoko rizikový náklad alebo poštu?
5. Definujte vyhradený bezpečnostný priestor.
6. Aké sú povinnosti prevádzkovateľa lietadla v rámci programu bezpečnostnej ochrany prevádzkovateľa lietadla?